

תזריע – פ' החודש

וואס דערפאר ווערט די גאנצע פרשה אנגערופן פ' החודש, הגם אז נאר איין פסוק (אין אנהויב) פון דער קריאה רעדט וועגן „החודש“, און די איבעריקע פסוקים ריידן וועגן די דינים פון קרבן פסח וכו' – ווייל היא הנותנת: קרבן פסח איז על שם „ופסח ה' גו'“, וואס ווייזט אויף דער גאולה וואס קומט בדילוג⁹ – אינגאנצן מלמעלה – „נגלה עליהם מלך מלכי המלכים הקב"ה וגאלם“¹⁰ – און דאס איז דער תוכן פון „החודש“, חודש ניסן, וואס איז דער „חודש הגאולה“.

משא"כ דער תוכן פון „תזריע“ (ל' נקבה – ווי ער זאגט פארדעם „אשה כ"י) איז – ווי דער אלטער רבי איז מפרש¹¹ דעם מאמר¹² „איש מזריע תחלה יולדת נקבה אשה מזרעת תחלה יולדת זכר“, אז „איש“ ו„אשה“ זיינען (מרמז אויף) הקב"ה וכןסת ישראל; און

א. שבת פ' החודש איז חל לפעמים (אזוי ווי היינטיקן יאר) בשבת פ' תזריע. אלע ענינים פון תורה זיינען בדיק – איז פון דעם גופא וואס די ביידע פרשיות קומען צוזאמען, איז מוכח, אז זיי האבן צווישן זיך א נקודה משותפת (ווייל אויב ניט, וואלט תורת אמת זיי ניט מחבר געווען צוזאמען).

בהשקפה ראשונה זעט אבער אויס, אז ניט נאר האבן זיי ניט קיין נקודה משותפת, נאר, אדרבה, זיי זיינען גאר ענינים הפכיים, זה מזה:

פ' החודש ווערט אנגערופן על שם דעם פסוק¹, „החודש הזה לכם ראש חדשים גו'“ – חודש ניסן, וואס ענינו איז חודש הגאולה² ווי עס קומט אינגאנצן מלמעלה כדרז"ל³ אז אויף דעם גייט קול דודי הנה זה בא (און נאכמער ער איז בא אין אן אופן פון) מדלג (דילג על הקץ⁴) (באתערותא דלעילא)⁵:

(1) אף שג"ז שייכות היא – וע"ד מ"ע ומל"ת במצות. חיבור תחתון ועליון (תנחומא ופירוש טו. שמור פ"ב, ג. וראה לקו"ת (ראה כו, ד ואילך) ובכ"מ, שחיבור הנ"ל אפ"ל ב"י אופנים, שהעליון ירד כ"ר או שהתחתון יעלה כ"ר) וכהנה רבות.

(1) בא יב, ב.

(2) שמור פט"ז, יא (נעתק לקמן בפנים סעיף ב').

(3) מכילתא בא יב, יא. שם, יג. פסיקתא רבתי פ' החודש ד.

שהש"ר עה"פ (ב, ח).

(4) פס"ר שם. שהש"ר שם (א).

(5) כידוע בענין פלוגתא ר"א ור"י (ר"ה יא, רע"א) אם בתשרי עתידין ליגאל או בניסן – דאזלי כזה לשיתטיהו בפלוגתתם (סנהדרין זו, ב) אם הגאולה תבוא ע"י תשובה או „לא בתשובה כו'“ –

(*) ובארא קצת (אבל רק לגירסת הבבלי): אם ע"י תשובת בני מעצמם או „הקב"ה מעמיד להן מלך כו' וישראל עושין תשובה“ (ראה ד"ה החודש תרנ"ד שם. לקו"ש ח"ד ע' 1292'3. ח"יב ע' 143).

ד"ה החודש הזה באוה"ת בא (ע' רס. ע' רע"א). תרנ"ד (קה"ת תשכ"ג) פ"ו. לקריש ח"א ע' 235. ועייג"כ ס' השיחות תשי"ג ע' 177. ועוד.

(6) ובפרש"י מגילה (כט, א ד"ה ברביעית) משמע, שטעם קריאת פ' החודש הוא (רק) מפני דיני פסח שבה.

(7) בא שם, כג.

(8) פרש"י בא שם, יא. וראה בא שם, כו.

(9) ד.קריי פסח על שם הדילוג כו' – פרש"י בא הג"ל. ועד"ז בפרש"י שם, יג.

(10) נוסח ההגדה. וראה לקו"ת שה"ש טו, א.ב. דרוש"י פסח בכ"מ.

(11) לקו"ת פרשתנו ד"ה שוש תשיש. ויקרא ד"ה אדם כי יקריב ספ"א. שה"ש ד"ה להבין ענין הטעם כו' פ"א. ועוד.

(12) ברכות ט, א. ושינ' (הובא בפרש"י עה"ת ויגש מו, טו).

קומט פאר א פולער סיבוב פון דער לבנה (גם בנוגע למצב החמה ביחס לארץ¹⁶) און ס'קומט דער מולד הלבנה מחדש, ס'איז אבער ניטא אין דעם מהלך הלבנה קיין פרט וואס זאל אפ־טיילן איין יאר פון צווייטן;

לאידך גיסא, מצד השמש איז ניטא דער סוג הזמן פון חדשים — אין לשמש חדש כלל — דער סיבוב (השנתי) פון שמש איז שס"ה יום ושש שעות¹⁷ בערך¹⁸ און דער סיבוב זיינער איז באופן אז עס שאפט די ד' תקופות השנה, אבער אין זיין מהלך איז ניטא קיין פרט וואס זאל שאפן די גבולים פון חדשים.

און דער פסוק, החודש הזה לכם ראש חדשים גוי' רעדט וועגן דעם מנין החדשים — וואס איז שייך צו (א שנה) לבנה (וכמאמר חז"ל¹⁹, ישראל מונין ללבנה) — אז עס הויבט זיך אן פון חודש הראשון, חודש ניסן²⁰ [משא"כ דער ר"ה לשנים (וואס איז שייך צום שמש) איז פון תשרי²¹].

(ב) ע"ד המדרש — אויפן פסוק

ווען, איש מזריע תחלה — דער אוי-בערשטער איז מעורר, תחלה א אידן אויף עבודת ה', איז, יולדת נקבה — די עבודה איז ניט קיין בת קיימא¹³ (אזוי ווי נשים וואס דעתן¹⁴ קלה¹⁵), ווען אבער, אשה מזרעת תחלה — די עבודה הויבט זיך אן פון אתערותא דלתתא, דאן — יולדת זכר, די עבודה איז א בת קיימא¹³;

וואס לפי ווייזט דער תוכן פון פ' (אשה כי) תזריע אויף עבודת האדם מצד אתערותא דלתתא דוקא (ניט ווי, החודש וואס קומט מלמעלה).

ב. אויף, החודש הזה לכם ראש חדשים ראשון הוא לכם לחדשי השנה זיינען דא כמה פירושים, ומהם:

(א) ע"ד הפשט — דער אבן עזרא¹⁵ איז מסביר דעם ענין פון, חודש און, שנה: מצד מהלך הלבנה איז בכלל ניטא דער גדר פון, שנה — אין ללבנה שנה כלל — ווייל אין דעם סיבוב הלבנה איז קענטיק נאר דער אפ־טייל פון חדשים (יעדער חודש, כ"ט יום וחצי וב' ידות שעה וע"ג חלקים¹⁶)

קדה"ח פ"ז היג. וראה בכ"ז ג"כ — פד"א פ"ז ובהר"ל שם.

¹⁶ משא"כ במעמדה בנוגע לארץ לבדה — היז כ"ז. יום שתות מיב שעות ליום¹⁷ (ברייחא דשמואל פ"ה). וראה רמב"ם הל' קדה"ח פ"ד היב. ושם בפירוש לרפ"ז.

¹⁷ עירובין נו, א רש"י ד"ה ליתנהו. רמב"ם שם פ"ז היד.

¹⁸ רמב"ם שם רפ"י, ונסמן בנ"כ.

¹⁹ מבילתא עה"פ החודש. סוכה כט, א.

²⁰ ר"ה ז, רע"א.

²¹ ראה ר"ה יב, א וברש"י ותוס' שם.

¹³ כ"ה בלקיט ויקרא שם. ובלק"ט פרשתנו ושה"ש שם: יולדת נקבה — אהבה וזאת, יולדת זכר — אהבה רבה.

¹⁴ שבת לג, ב. קידושין פ, ב.

¹⁵ כ"ה בכ"מ (שהרי, דעתו' ל' יחיד). — וראה בע"ח ש' הכללים פ"ז: ז"ס דעתן של נשים קלה פ"י קל ה' כי היג כ"י. [ועד"ז בכ"מ בכתהאר"ל. וראה ל"ת להאר"ל תהלים כה. ע"ח ש' לידת המוחין ספ"ב בהגהות סק"א (וורשא, תרנ"א). קה"י מע' קלה ומע' קלע. ואכ"מ]. אבל בכ"מ הגירסא, קלות.

¹⁶ עה"פ. וראה ד"ה החודש תרנ"ד פ"ז.

¹⁷ לשון הראב"ע שם. מרי"ה כה, א. רמב"ם הל'

(*) כן הגיהו המפרשים.

(**) שעות שהן חלק יב מיום שלם (שהן שני שעות הרגילות).

(*) וכן הוא ברש"י קדושין שם (שלא שלטו בזה כ"כ ידים). אבל דאה רש"י ד"ה ואיכא (ע"ז י"ז, ב).

השמש וואס חזר'ט זיך איבער נאך-
אמאל²⁷;

משא"כ די הנהגה נסית איז אן ענין
פון חידוש, וואס לפעמים איז דער
אויבערשטער משדד די הנהגה הטבע²⁶
למשך זמן^{27*}; און דאס איז בדומה צו
דער לבנה וואס (איר אור) שטייט אין
שינויים מיום ליום און איר אור ווערט
נתחדש יעדער חודש (חודש פון לשון
חידוש²⁸).

ד. מ'דארף אבער פארשטיין:

(א) אין פסוק שטייען צוויי ענינים²⁹:
(א) „החודש הזה לכם ראש חדשים“, (ב)
„ראשון הוא לכם לחדשי השנה“, און
חודש ניסן איז ניט נאָר דער „ראש
חדשים“, נאָר אויך דער „ראשון ג'י'
לחדשי השנה“³⁰ — איז ניט מובן: ווי-
באלד און דאָ רעדט זיך וועגן ענין
„החודש“ וואס איז פארבונדן מיט דער
לבנה, און „אין ללבנה שנה כלל“, איז ווי
זאגט מען און ניסן איז דער „ראשון“
אויך בשייכות צו עניני „חדשי“ השנה?

(ב) לאידך גיסא: אויך „משבחר הקב"ה
בעולמו“, וואס איז שייך צו תשרי,
ווערט דערמאנט (ניט נאָר, קבע בו ..
שנים, נאָר) אויך „ראשי חדשים“ —

„החודש הזה לכם ג'י' זאָגן חז"ל²²:
„משבחר הקב"ה בעולמו קבע בו ראשי
חדשים ושנים וכשבחר ביעקב ובניו קבע
בו ר"ה של גאולה“. איז מסביר דער
(בעל ה) עקידה²³ דעם חילוק צווישן
„בחר הקב"ה בעולמו“ און „בחר ביעקב
ובניו“, „בחר הקב"ה בעולמו“ מיינט די
הנהגה טבעית וואס איז איינגעשטעלט
געוואָרן אין דער בריאה, און דער
„ראש“ פון דער הנהגה איז חודש תשרי;
„בחר ביעקב ובניו“ מיינט די הנהגה
נסית — דער שידוד הטבע — וואס
דער אויבערשטער טוט צוליב אידן
(„יעקב ובניו“), און דער „ראש“ פון דער
הנהגה איז „החודש הזה לכם“ — חודש
ניסן.

ג. אלע פירושי רז"ל אויפן זעלבן
פסוק אָדער ענין האָבן אַ קישור צווישן
זיך²⁴. איז אזוי אויך בעניננו: די צוויי
ענינים הנ"ל (דער חילוק צווישן שנת
חמה און שנת לבנה און דער חילוק
צווישן הנהגה טבעית און הנהגה נסית
— וואס זיי זיינען הפכים) זיינען פאַר-
בונדן זה עם זה:

די הנהגה הטבע איז די הנהגה וואס
איז „לא ישובותי“²⁵ — תמידית און אַ
שינוי²⁶, און דאָס איז בדומה צום אור
(ומהלך) השמש וואס אין אים איז ניטאָ
קײן שינויים (וואס דאָס איז ע"ד פון
דעם פירוש אין „שנה“ — פון לשון
„משנה“: ס'איז דער זעלבער מהלך

(27) ראה ראביע שם. ס'הרשים לר' יונה בן
ג'נאח ולהרד"ק ע' שנה.

(27*) להעיר מכתב ש"ס ד. ענין הגם הוא
שנתחדש הדבר בפעם הראשון על הטבע נק' גס
ואח"כ נעשה זה טבע ג"כ (ס' קיט. סרניז. מ'ס'
תולדות י"י פ' צו).

(28) ראה ראביע שם. ס'הרשים הנ"ל ע' חדש.

(29) ראה גם סה"מ קונטרסים ח"א רכת, א. רד"ה
החודש הש"ת.

(30) אף שעיקר ההדגשה בזה הוא „לחדשי
השנה“ — מ"מ, מזה גופא שמוסיף חיבת „השנה“,
מוכת, שכאן נוגע (גם) ענין „השנה“, ויתרה מזה —
שהחדשים הם חלקי השנה. ולהעיר מלקריש ח"ט ע'
185.

(22) שמריר פט"ו, יא.

(23) פ' בא עה"פ החודש ג'י' (שער לח). הובא
ונת' באוה"ת בראשית יח, ב ואילך. רד"ה החודש
תרנ"ד. תרס"ז. תרע"ח (דפ' החודש). ועוד.
ועפ"ז מבאר בעקידה שם גם הקשר דדיני הפסח
לפ' החודש, עיי"ש בארוכה.

(24) ראה לקריש ח"ג ע' 782. ועוד.

(25) נח ח, כב.

(26) ראה בארוכה עקידה שם.

מערכות הטבע — וואס באווייזט ווי טבע איז ניט תופס מקום לגבי (דעם בלי גבול פון) אלקות.

דער תכלית פון הנהגה טבעית איז צו מגלה זיין (ווי דער אויבערשטער איז זיך מתלבש אין וועלט אזוי) אז אויך די מציאות פון וועלט איז מיוחד מיטן אויבערשטן, אויך די חוקי הטבע זיינען א הנהגה אלקית.

ו. וויבאלד אז די וועלט איז בא-שאפן געווארן „בשביל התורה ובשביל ישראל“³², מוז מען זאגן, אז אלץ וואס איז דא אין דער בריאה איז אפהענגיק אין דער עבודה פון אידן.

און דערפון איז פארשטאנדיק, אז ניט נאר די הנהגה נסית, וואס איז פאר-בונדן מיט „בחר ביעקב ובניו“ איז תלוי אין עבודת ישראל — נאר אויך דער „בחר הקב"ה בעולמו“, די הנהגה טבעית, איז תלוי אין עבודת ישראל³³.

נאר יעדע פון די הנהגות איז אפ-הענגיק אין דער עבודת האדם וואס איז דוגמתה³⁴ — וואס אופני עבודת ה' טיילן זיך, בכללות, אין צוויי סוגים:

בא א אידן דארף זיין די תנועה פון קבלת עול און מסירת נפש — דינען דעם אויבערשטן ניט מצד זיין פאר-שטאנד און רגש כו', נאר פאלגן דעם רצון העליון מיט ביטול — ובמילא איז זיין עבודה ניט קיין געמאסטענע לויט די מדידות והגבלות פון זיין מציאות;

ולכאורה: ווי קומט אין דער בריאה (טבע) אז ענין פון „חודש“ — חידוש (נס)?

מוז מען זאגן, אז כאטש בכללות איז תשרי פארבונדן מיט טבע (שנה) און ניסן מיט נס (חודש) — איז אבער דא א „התכללות“ צווישן זיי: אויך אין דער בריאה גופא (איידער „בחר ביעקב ובניו“) איז דא אז ענין פון נס (ר"ח³¹), און אזוי אויך לאידך גיסא: דער אויפטו פון „בחר ביעקב ובניו“ דריקט זיך אויס ניט נאר אין הנהגה נסית (חודש), נאר אויך אין (דעם שינוי וואס ווערט דורכ-דעם אין) דער הנהגה טבעית (שנה).

ה. דאס צו פארשטיין, דארף מען פריער מבאר זיין דעם תוכן וכוונה פנימית אין די צוויי הנהגות — טבע און נס — וואס ביידע זיינען נויטיק צו אויספירן כוונת הבריאה און מגלה זיין גדולתו ית'; נאר דער חילוק צווישן זיי איז:

דער תכלית פון הנהגה נסית איז צו מגלה זיין דעם „בלי גבול“ פון אלקות — ווי דער אויבערשטער איז אינגאנצן העכער פון וועלט, און דאס ווערט דער-הערט אין וועלט דורכן ביטול פון איר מציאות — (דער נס איז) משדד די

31) ולהעיר שבכו"כ דרושים (ומהם) — שנסמנו לעיל הערה (23) מוסיף בהשאלה [דמאחר שבא בתשרי הוא ר"ה, המשכת החיות לכל השנה, איך ניסן שבא אחריו חודש הראשון?] גם זה דריה כולל החיות דכל הריב ראשי חדשים, שהחיות דריה נתחלק אחי"כ לייב כו' — שבזה מדגיש, שגם עתה * תשרי הוא ראש (לא רק לענין השנה, כיא) גם לענין התחלקות חדשים.

32) פרשי ר"פ בראשית. ועוד.

33) כמחזיל (שבת פח, א. ע"ז ג, א), אם ישראל מקבלים התורה אתם מתקיימן ואם לאו אני מחזיר אתכם לתוהו ובוהו. ועיין ד"ה וירד תרס"ב. ועוד.

34) להעיר מהמבואר בכתהאריזל (ראה סה"מ תשי"ג ע' 168, ושי"ט) דע"י העבודה דתומצ' ממשיכים יחוד זי"נ (אור דסדר השתלשלות) וע"י העבודה דמסנ"ס — יחוד אורא (אור חדש מעצמות אורא).

*) לא רק לפני אמירת „החודש הזה גר“ — ראה ח"י מ"א ב, ח (וראה רד"ק שם). הובא ונ"ת באוה"ת בא ע"ר סח. סה"מ קונטרסים שם. ד"ה החודש הש"ת פ"א, וז'.

צוויי אופני עבודה [מסנ'ם וקב'ע שלמעלה מטעם ודעת און די עבודה מצד די כחות פנימיים]: און דאס ווערט אויפגעטאן דורך די התעוררות פון עצם הנשמה, וואס מצד דעם זיינען די ביידע אופני עבודה (ניט קיין הפכיים, נאר אדרבה —) בהתאחדות.

ה. וויבאלד אז בעצם ובשרשם זיינען נס און טבע איין ענין, איז פאָר-שטאַנדיק, אז אויך אַראָפּקומענדיק אין השתלשלות אין וועלט (וואו בגילוי זעען זיי אויס ווי באַזונדערע (הפכיות'דיקע) הנהגות) זיינען זיי — בפנימיות — מיוחד ³⁸.

און דאס דריקט זיך אויס אויך אין דעם, וואס אין טבע גופא איז אַרייַנגעגעבן געוואָרן די "תכונה" פון למעלה מן הטבע (כדלקמן סעיף ט'); און אזוי אויך לאידך — דער ענין הנס איז פאָר-בונדן אויך מיט דער הנהגת הטבע (כדלקמן סי'א) ³⁹.

ט. דער ביאור אין דעם: אין דער הכרה פון גדולתו ית' אין הנהגת הטבע זיינען דא צוויי אופנים:

א) דורך התבוננות אין דער הנהגת הבריאה, הילוך המזלות וכו', קומט מען צו דער הכרה אז עס מוז זיין א בעה"ב לבירה זו וואס פירט אן מיט דער הנהגת הטבע; און ווי דער רמב"ם ⁴⁰ שרייבט בנוגע צו אברהם אבינו: התחיל לשוטט בדעתו... האריך אפשר שיהי הגלגל הזה נוהג תמיד ולא יהי לו מנהיג ומי יסבב אותו כי איא שישבב את עצמו כו'.

און דער אופן העבודה איז מעורר די הנהגה נסית, וואס טוט אויף דעם ביטול אין וועלט, כנ"ל.

אבער לאידך דאָרף אויך די מציאות האדם (כל לבבך און כל נפשך) זיין דורכגענומען מיט עבודת ה' און דעריבער דאָרף ער מקיים זיין תומ'צ (ניט נאר מיט קבלת עול, נאר) אויך מיט פאָרשטאַנד און געפיל וכו' — און אין דעם אופן העבודה איז אָפהענגיק די הנהגה טבעית, וואס פאָראיינציקט די מציאות פון וועלט מיט אלקות, כנ"ל.

ז. דער תכלית הכוונה איז (דאך — אחדות, ובנדוד' אז עס זאל זיין דער אייחוד פון נס און טבע:

דאס וואס נס און טבע זיינען צוויי באַזונדערע הנהגות, איז נאר מצד אורות וגילויים, וואס זיי שטעלן זיך אויס אין צוויי קווין — אין קו פון "בלי גבול" וואס קומט אַראָפּ אין הנהגה נסית, און אין קו פון "כחו בגבול" — אין הנהגת הטבע:

מצד יכולת העצמות אָבער זיינען "בלי גבול" און "גבול" (ניט קיין צוויי קווין, נאָר) איין ענין — דער אויסדרוק פון שלימותו — וכמאמר הידוע ³⁵ "אם תאמר שיש לו כח בלי גבול ואין לו כח בגבול אתה מחסר שלימותו", און (בפנימיות) דער אויסדרוק פון יכולתו ית' ³⁶. און דעריבער פירט זיך אויס די כוונת הבריאה פון עצמותו ית' אין דעם אייחוד פון נס און טבע ³⁷.

און אזוי אויך אין עבודת האדם: עס מאַנט זיך פון א איידן דער אייחוד פון די

(38) ראה ס' הערכים שם סעיף ה' וש"נ.

(39) ועד'ז בעבודה יש התכללות זו — ע"ד משנית בלקיש חט"ז (ע' 126-7) ההתכללות דגאולה העתידה בגאולת מצרים וגאולת מצרים בגאולה העתידה.

(40) הל' ע"ז פ"א ה"ג.

(35) עבודת הקודש ח"א רס"ח.

(36) המשך תרצ"ה פ"ח (בסופו). שם מליד. וראה בכ"ז ס' הערכים חב"ד (כרך ד') ע' א"א"ס (ד) סעיף ו' וש"נ.

(37) ע"ג"כ שער האמונה רפס"ז.

קומט אויס, אז אין טבע גופא איז דא דער, למעלה מן הטבע" — דער, לא שנית" פון אים ביה.

י"ד. און דאס איז דער ביאור אין דעם מאמר חז"ל, משבחר הקב"ה בעולמו קבע בו ר"ח ושנים: פון לשון חז"ל איז מובן, אז דא רעדט זיך ניט וועגן דעם מצב פון, עולמו מצד בריאת העולם, נאך ווען דער אויבערשטער איז בוחר ⁴⁴ אין וועלט (ע"ד ווי „בחר ביעקב ובניו"), און מצד דער בחירה דוקא איז, קבע בו ר"ח ושנים" ⁴⁵; א הוספה ⁴⁶ אויף דעם וואס עס איז דא אין עולם מצד עצמו (מצד הבריאה).

אין ניט מובן: וויבאלד אז דער ענין פון „ר"ח ושנים" איז (ווי דער עקידה איז מסביר) דער סדר טבעי וואס דער אויבערשטער האט איינגעשטעלט אין בריאה, איז עס דאך א חלק פון דער בריאה גופא — היינט ווי קען מען זאגן אז דאס קומט דערפון וואס, בחר הקב"ה בעולמו" (א העכערער עילוי ווי ס'איז מצד הבריאה)?

נאך דער ביאור אין דעם: מצד דעם ענין פון „בחר הקב"ה בעולמו" — וואס בחירה אמיתית איז נאך אין עצמותו ית' כידוע ⁴⁷ — איז טבע און העכער-פון-טבע איין ענין. און דערפאר איז אין טבע

(ב) דורך התבוננות אין דעם „לא ישובותי" — העדר השינוי פון דער הנהגת הטבע איז מען משיג ומכיר, אז אזא העדר השינוי קען ניט זיין מצד נבראים (וואס זיינען הווים ונפסדים ובעלי שינוי) ⁴¹, און אפילו ניט, כביכול, פון דעם אור אלקי וואס איז מלובש אין (דער הגבלה פון) וועלט ⁴² — נאך עס איז א כח הא"ס ⁴³ וואס איז אריינגעגעבן געווארן אין דער הנהגת הטבע.

(41) ראה בארוכה ד"ה שאו מרום בהוספות לס' החקירה להצ"צ. ועוד.

(42) כי בגוף מוגבל איא שיהי מלובש בו כח (חיות) בלתי מוגבל (ס' האמונות והדעות מ"א פ"א. מרג"ז ח"ב הקדמה יב — הובאו בס' החקירה להצ"צ בתחילתו). וראה ד"ה אמר רבא כל המעביר תשי" (פ"ד) שמאופן הקיום דצבא השמים אנו יודעים בחי" אור הטובב.

(43) ולהעיר מלשון העקידה שם (בתחילתו) סדר המציאות לפי הטבע הנהוג יעיד על אמיתת מציאותו ית'. וי"ל הכוונה כזה:

אמיתית שורש הנצחיות שבנבראים הוא רק מעצמותו ית'. שלמעלה מכל ענין של אור וגילוי. כי כל אור וגילוי הוא בגדר שינוי עכ"ס (מאחר שמציאותו גופא נעשה ע"י שינוי — שבא מן המאור) ובמילא איהם לבוא ולהשתלשל מהם ענין של העדר השינוי; ורק מעצמותו ית' שלמעלה מכל ענין וגדר של שינוי — „אני ה' לא שנית" — אפ"ל נצחיות שבנבראים. וראה הערה הבאה.

ולכן סדר המציאות לפי הטבע .. כי יעיד על אמיתת מציאותו ית', דהיינו עצמותו ית' (עיין המשך תרס"ז ע' שמג. ע' תלא"ב. סד"ה יחיינו תרצ"ד (תשי"א). ועוד).

(44) וגם מזה מובן ששרש הנצחיות שבנבראים הוא מעצמותו ית' (כבהערה הקודמת) — כי החיבור דטבע ולמעלה מן הטבע, גבול ובל"ג, הוא רק בכח העצמות, שהוא (שורית הרשבי"א סי' תיח. הובא בס' החקירה ע' 68) נמנע הנמנעות.

(45) עיין מאמרי תהי"ש תרע"א. ד"ה באחי לגני תרצ"ב (סוה"מ קונט' ח"א רכז, ב. ואילך).

(46) ראה ג"כ אהרית בא ע' רסח. וראה גם לקריש ח"א ע' 234.

(47) עיין לקריש אמור לה, ב. המשך ר"ה תשי"ג ספ"ט.

(*) ראה גם לקריש ח"ה ע' 97 שוה"ג להערה 19. (**) משא"כ הנהגה נסית, שיש בה שינויים. ועיי"ג עקידה שם. דהנהגת הטבע שאין בה שינוי הוא „ע"י השפע המושפע מהשכלים העליונים .. (ש)הם קיימים בלתי משתנים", משא"כ הנהגה נסית „ה' להם כפי אלו השכלים האנושיים .. המחוייב להתחלק ולהשתנות כמו שהם נמצאים משתנים". ולהעיר ג"כ מאהרית ואתחנן (ע' שצה) בענין ההפרש דתורה (ח"י עולם) ותפלה (ח"י שעה). עיי"ש.

(ואדרבה — חז"ל זאגן⁵² אז דוקא אויף די נסים המלוכיים בטבע ווערט געזאגט⁵³ „עושה נפלאות לבדו“);

אבער דער נס גופא (וואס איז אינ-גאנצן העכער פון טבע) קומט אראפ בהתלבשות אין (די דרכי ה)טבע, און טוט אויף אז די הנהגת הטבע גופא זאל זיך פירן „כרצונו דוקא כגרזן ביד החוצב כו“⁵⁴.

ד.ה. איז דער הנהגה נסית שלמעלה מן הטבע איז אויך דא די „תכונה“ פון „טבע“ — ווייל נישט נאר איז א נס מושל אויף טבע באופן אז ער איז משדד טבע, נאר דורכן נס ווערט טבע גופא „דער-הויבן“ ביז צו „למעלה מן הטבע“⁵⁵.

ווייל אז דאס איז דער טעם וואס נישט איז נישט נאר „ראש חדשים“ נאר אויך „ראשון גו' לחדשי השנה“ — ווייל דער

גופא פאראן דער למעלה מן הטבע — די נצחיות פון „אני ה' לא שנית“;

און דאס מיינט „משבחר הקב"ה בעולמו קבע בו ר"ח ושנים“: דאס איז דער נס (חודש) וואס איז דא אין דעם ענין פון טבע, וואס דריקט זיך אויס אין ענין השנה (מלשון „משנה“, כנ"ל סעיף ב') — דער ענין פון העדר השינוי⁵⁶.

יא. כשם ווי איז טבע גופא איז דא דער למעלה מן הטבע — אזוי איז עס אויך לאידך גיסא: די הנהגה נסית איז נישט „מוגבל“ אין דעם קו פון „נס“ וואס דריקט אויס דעם בליג פון אלקות, נאר אין אים איז אויך דא דער ענין וואס נס מאכט איבער טבע (אז טבע גופא זאל ווייזן אויף הנהגה אלקית).

און דערפאר איז אין נסים בכלל פאראן אויך דער סוג נסים וואס זיינען מלוכיים — אָנגעטאָן אין טבע, וואס אין זיי זיינען פאראן צוויי קצוות⁵⁷:

דאס איז א נס (וואס איז העכער פון טבע) פונקט ווי די נסים וואס זיינען נישט מלוכיים אין טבע⁵⁸, און ווי דער פס"ד אז מען מאכט די זעלבע ברכה „שעשה נסים“ סיי בחנוכה (נס שאינו מלוכיים בטבע), סיי במורים (נס מלוכיים בטבע)⁵⁹.

48) ואולי י"ל „קבע בו ר"ח ושנים“ — היינו בחי „שנה“ שלמעלה מבחי „חדש“ — ראה ד"ה החודש תרנ"ד פ"ה ואילך (וראה גם אוה"ת שם ע' רעז), ושי"נ.

49) בהבא לקמן — עיין בארוכה שער האמונה פט"ו.

50) ראה שער האמונה שם (ל, א); נס גמור הוא כו. ועיי"ש בסוף הפרק.

51) תו"א מג"א צג, א, שם, טע"ג, ק, א, ובכ"מ. וצ"ע מאבודרהם ברכות הראי"י [וראה שו"ע אריח סו"ס ריח. אנציקלופדיא תלמודית ח"ד ע' שנה ושי"נ]. וי"ל שהטעמים שבאבודרהם שפורים יוצא ממנה העולם מלוכיים הם ואינם גלויים (כ"כ).

וע"ד משי"כ בתו"א (מג"א צג, רע"ד, ק, א) ש.נראה בחוש שכל הסבות הן רק למעלה מהטבע.

52) נדה לא, א.

53) תהלים עב, יח.

54) שער האמונה שם ל, טע"א.

55) ולהעיר משה"מ תרע"ח (ע' פט) דגם נסים שאינם מלוכיים בטבע שבהם מתבטל הטבע, הנה מה שמתבטל הוא רק באותו הדבר שבו הוא הנס, אבל כללות העולם הוא בקיומו, אי"כ ה"ז שבעולם מאיר גילוי אוא"ס שלמעלה מהעולם. וראה בארוכה ד"ה נתת לירא"ך תשי"ב, שלכן עי"ז נעשה רוממות הטבע גופא (מכיון שגם בעת הנס כללות הטבע הוא בקיומו).

וי"ל דזה שהנס „אוא"ס שלמעלה מהעולם“ מאיר בעולם וטבע, הוא [לא רק מפני הבליג שבו (שיכול להתפשט עד למטה מטה, גם בטבע ועולם), כ"א גם] מפני שגם בהבליג ונס כלול „טבע“ (וגבול י) כבפנים. ולכן המשכתי בעולם היא באופן שאינו משדד כללות הטבע רק „אותו הדבר שבו הוא הנס“, שעי"ז נעשה רוממות הטבע.

(*) להעיר ממאמרי חגה"ש תרע"ה (בהמשך תעריב ח"ב ע' א"ד ואילך). חגה"ש תשי"ד פ"ט ואילך.

ה"נס"; "תזריע" וואס ווייזט אויף עבודת המטה (כנ"ל שם) איז פארבונדן מיט מציאות האדם⁵⁵ — ע"ד ענין ה"טבע".

און אז פ' החודש איז חל אין פ' תזריע⁶¹ — איז עס מדגיש און דער-מאנט אז זיי זיינען (בפנימיות) איין ענין: און דאס וועט זיין בגילוי לעתיד לבוא, ווען ס'וועט מקיים ווערן דער יעוד⁶², איש ואיש יולד בה: עס וועט

ברד"ה החודש תרס"ז — שלאחרי שמביא דברי העקידה ע"ד ב' ההנהגות כ"י ממשיך, ולהבין בתוס' ביאור... למה צריכים עבודה בכה עצמו דוקא ומה המעלה בזה וכ"י

— דלכאורה דורש ביאור: הרי מבואר בכרכ דרושים המעלות בעבודה בכה עצמו, שדוקא היא בת קיימא (כנ"ל בתחילת השיחה) ועוד? — אלא שבדרוש, "החודש גוי", שבו מודגשת מעלת ענין הנס הבא מלמעלה (אתעדליט), יש מקום לשאלה זו.

ובזה יזמנת מה שבלקו"ת ריש פרשתנו מסיק דפירוש המילוסופים באשה מורעת תחלה יולדת זכר — ש.טפת זכר באה באחרונה ועילאה גבר — באמת הוא דוחק

[אף שפשוט שגם פירוש זה יש לו מקום מכיון שהובא ע"י גדולי ישראל (כמשנית בארוכה — לקו"ת חייב ע"י 70 ואילך)]

— כי בס' תזריע, שבה מודגשת מעלת העבודה (אתעדליט), נרגש שהענין ד'יולדת זכר' הוא (לא) מצד האיש — הקב"ה (עילאה גבר) — (כ"א) מצד האשה, כנסי.

60) ולהעיר מלקו"ת ויקרא (ב, ריש ע"ד) שדוקא ע"י עבודה מלמטה נמשך בחי' כ"י לא אדם הוא, ונת' בארוכה (לקמן ע' 335 ואילך) שזוהו טעם הפנימי (למ"ש שם לפנ"י) שדוקא ע"י אתעדליט יהי' דבר המחזיקים, כ"י ע"י מגיעים לבחי' א"י ה' לא שנית — ע"ד שנתח' (הערה 43 ובשורה ה') שדוקא בהנהגת הטבע ישנו הענין ד'אני ה' לא שנית.

61) ולהעיר שברוב השנים קורין פ' החודש עוד בחודש אדר — שנקודתו, פורים, שענינו קיימו מה שקבלו כבר (שבת פסח, א), אתעדליט, דוגמת אשה מורעת תחלה (תרא מג"א צט, ג).

62) תהלים פז, ה. תרא סדיה רני ושמיחי (הב') וביאורו (בסופו).

תכלית פון דער הנהגה נסית פון ניסן איז צו איבערמאכן די הנהגה טבעית (שנה)⁵⁶, אז אויך⁵⁷ אין טבע זאל זיך אג' הערן אז עס ווערט געפירט פון ניסן — למעלה מן הטבע⁵⁸.

יב. ע"פ כהנ"ל וועט מען אויך פאר-שטיין דעם קשר צווישן פ' החודש און פ' תזריע:

דער חילוק צווישן "החודש" און "תזריע" איז ע"ד דער חילוק צווישן נס און טבע: "החודש" וואס ווייזט אויף גילוי מלמעלה (כנ"ל סעיף א') איז העכער פון נבראים⁵⁹ — אזוי ווי ענין

56) וחבור זה דנ"ס ו.טבע, — מה שתכלית הנס הוא להפוך הטבע י"ל שנרמז בלשון חז"ל כשבחר ביעקב ובניו קבע בו ר"ח של גאולה — שמלשון כשבחר ביעקב ובניו מובן, שיש ביעקב ובניו ב' ענינים: א) כמורש מצ"ע, ב) מצד בחירתו ית' (ע"ד הנ"ל בפנים סעיף יוד).

ר"ל הביאור: יעקב ובניו הם בחי' בל"ג שלמעלה מהעולם ור"ל שזוהו טעם שנקט הלשון יעקב ובניו — ולא כבמרו"ל בברית העולם בשביל ישראל — כי בזה (בניו) מרמז לכה ההולדה שיש בישראל — שהוא כח הא"ס; בחר ביעקב ובניו הוא מצד עצמותו ית', שפצד בחירה זו נמצאים, יעקב ובניו למטה בעולם (חבור דב"ג וגבול) לעשות לו ית' דירה בתחתונים.

ולכן, כשבחר ביעקב ובניו קבע בו ר"ח של גאולה, שגאולה מורה שיש מצב של גלות שצריכים להיגאל ממנו.

57) להעיר מפרשי ברכות נו, רע"א ד"ה חנינא גנונין הרבה נסים רבים.

58) ראה גם סה"מ קונטרסים ח"א רכת, ריש ע"ב. סדיה החודש הישי.

59) עפ"י יש לבאר בדרך רמז המשך הענינים

(*) עיי' לקו"ת שה"ש (לט, ד ואילך) שכן ההולדה שבישראל הוא מצד מעלת נשמתם. ומה שישנו כח זה גם בחי' וצומח — ראה לקו"ת שה"ש שם מ. א. בנוגע לאוה"ע — ראה לקו"ת ח"ח ע' 155 הערה 45, ש"ל בזה ב' טעמים: א) ע"ד המבואר בלקו"ת שם לענין זי וצומח. ב) כדי שיהי' ענין הבחירה.

זיין „איש מזריע תחלה“ — די מעלה וואס איז דא אין „תזריע“
 וואס איז דא אין „החודש“ וואס קומט
 מלמעלה (נס): און צוזאמען דערמיט
 וועט זיין „ואיש יולד בה“, „יולדת זכר“
 — די מעלה וואס איז דא אין „תזריע“
 (טבע) — אתערותא דלתתא.
 (משיחת ש"פ תזריע תשכ"ה,
 מאמרי ד"ה החודש תשל"א, תשל"ג)

מצורע

דארף מען פארשטיין: „תנוך“ איז טאקע ניט קיין לשון הרגיל בתורה³, אבער דער ווארט שטייט שוין דאך פריער אין חומש — אין פ' צו' און פריער נאך בפ' תצוה⁴; און נאכמער: אין פ' תצוה איז רש"י מפרש דעם ווארט, „תנוך, הוא הסחוס האמצעי שבתוך האוזן שקורין טנרוס“⁵ — היינט וויבאלד אז רש"י האט שוין פריער אפגעטייטשט דעם פירוש פון „תנוך“, פארוואס דארף ער עס דא איבער-חזרן?

רבה של אוזן — פרש"י שם, משמע שחסוס — תנוך האוזן (פרש"י שם) כולל כל העליונה כהתייחס וכו'. כי לשון חסוס ותנוך אפשר למרש גם על העליונה, אבל פ' „תנוך, וסחוס“ מצ"ע לפרש"י הוא גדר האמצעי ממש כפרשה וט"ז שם. אבל לפי צ"ל שמיש הט"ז שם הוא רק בפ' לשון תנוך (בפרש"י) ולהלכה ס"ל שנפגמה בחסרון מן התנוך (שבשו"ע שם) הוא כל העליונה (הקשה) של האוזן, שהרי מפרש סיום לשון השו"ע ולא העור שבשפת האוזן כפרש"י בכורות באל"י רבה — ע"ד מ"ש הרי"א האמליר (נדפס ב"גדיל תורה" גי. תשרי תשל"ח ע' לו. וראה שם ע' מב תשובת הרד"ל). אבל בשו"ע הצ"ח שם מוכח לא כן בט"ז. וראה לקמן הערה 13. 37. ואכ"מ.

(3) ראה ראב"ע תצוה שם. אין לו ריע.

(4) ח, כג. כד.

(5) כט, כ.

(6) כ"ה בדפוס א' וב' ובכ"כ כתי רש"י. ומה משמע כג"ל בתיוריט וצ"ח שכל העליונה נק' „סחוס“. ובדפוסים אחרים, הוא הסחוס גדר האמצעי.

(7) כ"ה ברוב הדפוסים ובדפוס ב'. וכ"ה בפרשתנו בדפוס ב' (טינרוס), ובדפוס ראשון הוא כפרשתנו „טינדרוס“. ויש גורסים בפרש"י תצוה ופרשתנו „טנדרין“. וכ"ה בפרש"י בכורות לו, א ד"ה הסחוס. וברע"ב שם „טנדרים“. וברגמ"ה בכורות שם כפרשתנו „טנדרוס“.

א. פון פסוק⁶, ולקח הכהן מדם האשם ונתן הכהן על תנוך אוזן המטהר וגו' איז רש"י מעתיק דעם ווארט „תנוך“ און איז מפרש „גדר אמצעי שבאוזן, ולשון תנוך לא נודע לי והפותרים קורים לו טנדרוס“⁷.

(1) פרשתנו יד, יד.

(2) מפשטות לשון רש"י משמע שכוונתו להגדר שבאמצע האוזן בפני נקב האוזן כמ"ש בפרשה לטור י"ד ס"י שט סק"ז. ט"ז שם סק"ד. וכן מוכח מלשון רש"י בפ' תצוה (שהובא לקמן בפנים) „שבתוך האוזן“. ולפי"ז הוא דלא • כתיב כאן (יד, יז. כה. כח). רום אודנא (וכן תרגם עה"פ בפ' תצוה ופ' צו דלקמן בפנים. ועד"ז הוא במכילתא דרשב"י משפטים כא. ו: בגבוה שבאוזן), כיא כתיב"ע כאן (ופ' תצוה וצו שם) **.

ולהעיר משרות צ"ח חיר"ד ס"י רכט (ראה שם מתיוריט ולחם חמודות רפ"ז דבכורות) דמוכח מפרש"י ש"ס דגובה של אוזן נק' סחוס (הל' שהובא ברש"י גם בפ' תצוה שם), ומשמע גם מפרש"י (בכורות מ, ב) דעליונה של אוזן כולו נק' תנוך, ועפ"י יש לפרש ל' „תנוך“ וגדר האמצעי שבאוזן, גם לפי התי"א עיי"ש בארוכה *** — ולכאורה בפירוש המלה ובמצאיות אין לחלק בין פירוש רש"י עה"ת לפרש"י על הש"ס.

אבל י"ל דמכיון שמפורש במשנה (שם לו, א) לענין מום „מן החסוס אבל לא מן העור“ (אלי

*) ולא כדעת הגאון (שהובא בראב"ע תצוה כט, כ). הר"ך הדבק בעגול האוזן. וברד"ק (בספר השרשים ע' תנו) הרך אשר בקצה האוזן. ועד"ז בש"ך עה"ת בפ' צו. וראה פ"י וי"ר (הובא לקמן הערה 25).

(**) עה"פ כאן (וכן בפסוק כה. כח דלקמן) תרגם: על גדירא מיצעת דאודנא. בפסוק יז: על חסוס דאודנא. וכן תרגם בחצוה כט. כ. בצו ח. כג: על חסוס אודנא דאהרן דהוא גדירא דמציעאה. ובפסוק כד שם: גדירא מיצעת.

(***) ולהעיר ממדרש לקח טוב עה"פ כאן: זה גדר האמצעי הקרוב לגבוה של אוזן. ובמדרש הגדול תצוה שם: זה רום של אוזן שהוא גדר האמצעי.